A magyar gazdaság teljesítményének sajátosságai, a szállítmányozási ágazat gazdasági teljesítményének alakulása, kitörési lehetőségek

Krisán László
vezérigazgató
KAVOSZ Zrt.
E-mail: krisan@ kavosz.hu

Prof. Dr. Bács Zoltán
intézetigazgató, rektor
Debreceni Egyetem, Gazdaságtudományi Kar, Számviteli és Pénzügyi Intézet
E-mail: bacs.zoltan@econ.unideb.hu

Absztrakt

A nemzetgazdasági teljesítmény, így egy ágazat teljesítményének alakulását több mutatószámmal tudjuk mérni, beszélhetünk a GDP alakulásáról, az adott ágazat termelési értékéről, hozzáadott értékről stb. Az egyes mutatók alakulását összehasonlíthatjuk, számolhatunk arányokat és a statisztikai módszerekkel megállapított mutatószámokat szövegesen értékeljük. A nemzetgazdaság és annak valamely ágazatának helyzetét a teljesítménymutatókkal, várható fejlődését a tőkebefektetési adatok alakulásával jól jellemezhetjük. A gazdasági szereplők beruházásainak finanszírozásában több forrást említhetünk, közöttük a saját erőt, ami a korábbi tőkefelhalmozási képességre enged következtetni, a pályázati források igénybevételét és a hitelfelvételt. A beruházási hajlandóság és a forrásszerkezet több tényezőre enged következtetni.

Leszögezhetjük, hogy az ágazat helyzetének, lehetőségeinek megítélése során a gazdasági növekedés fenntartásához szükséges minőségi beruházásokra irányuló figyelem különösen fontos, mivel a megfelelő beruházások segítik elő a technológiai fejlődést és a gazdasági struktúrák modernizálását. A hitelpiac szerepe ugyancsak kiemelkedő, hiszen a megfelelő hitelnyújtás és a beruházások finanszírozása alapvetően befolyásolja a gazdasági növekedést. A válságok és geopolitikai feszültségek ellenére a hazai vállalkozások számára a kedvező hitelfeltételek és az államilag támogatott hitelezési programok, mint a Széchenyi Kártya Program, komoly segítséget nyújtanak a beruházások elindításában. Ugyanakkor a külpiaci környezet, a magas infláció és a pénzügyi bizonytalanságok visszafoghatják a további beruházásokat, ami hosszú távon csökkentheti a versenyképességet. Cikkünkben vizsgáljuk a szállítmányozási ágazat teljesítményét, beruházási aktivitását és próbáljuk prognosztizálni a várható tendenciákat. Megállapítottuk, hogy az ágazat teljesítmény a 2020 évhez viszonyítva hullámzik és a jövőképe nem mutatja a kitörő fejlődés lehetőségét.

Abstract

The performance of the national economy — and thus that of a given sector — can be measured using several indicators. We can examine the development of GDP, the sector's production value, added value, and other related measures. The evolution of these indicators can be compared, ratios can be calculated, and the statistical results can be evaluated in descriptive form. The situation of the national economy or a specific sector can be well characterized by performance indicators, while its expected development can be illustrated by trends in capital investment data. In financing investments by economic actors, several sources can be identified — among them own capital, which reflects prior capital accumulation capacity, the use of grant funding, and borrowing. The willingness to invest and the structure of financing sources provide important insights into broader economic conditions. It can be stated that when assessing the position and potential of a sector, special attention must be paid to quality investments necessary to sustain economic growth, as appropriate investments promote technological progress and the modernization of economic structures. The role of the credit market is likewise crucial, since adequate lending and investment financing fundamentally influence economic growth. Despite crises and geopolitical tensions, favourable lending conditions and state-supported credit programs, such as the Széchenyi Card Program, provide significant assistance to domestic enterprises in launching investments. However, the external market environment, high inflation, and financial uncertainty may restrain further investments, which in the long run can reduce competitiveness.

In this article, we examine the performance and investment activity of the transportation and logistics sector, and attempt to forecast the expected trends. Our findings indicate that, compared to 2020, the sector's performance has been fluctuating, and its outlook does not currently show the potential for dynamic growth.

Kulcsszavak:
szállítmányozási teljesítmény alakulása, kkv-szektor, hitelezés, beruházások, gazdasági növekedés

Keywords:
Development of freight transport performance, SME Sector: Lending, Investments, and Economic Growth

DOI: 10.21405/logtrend.2025.08.1.71

1. Bevezetés

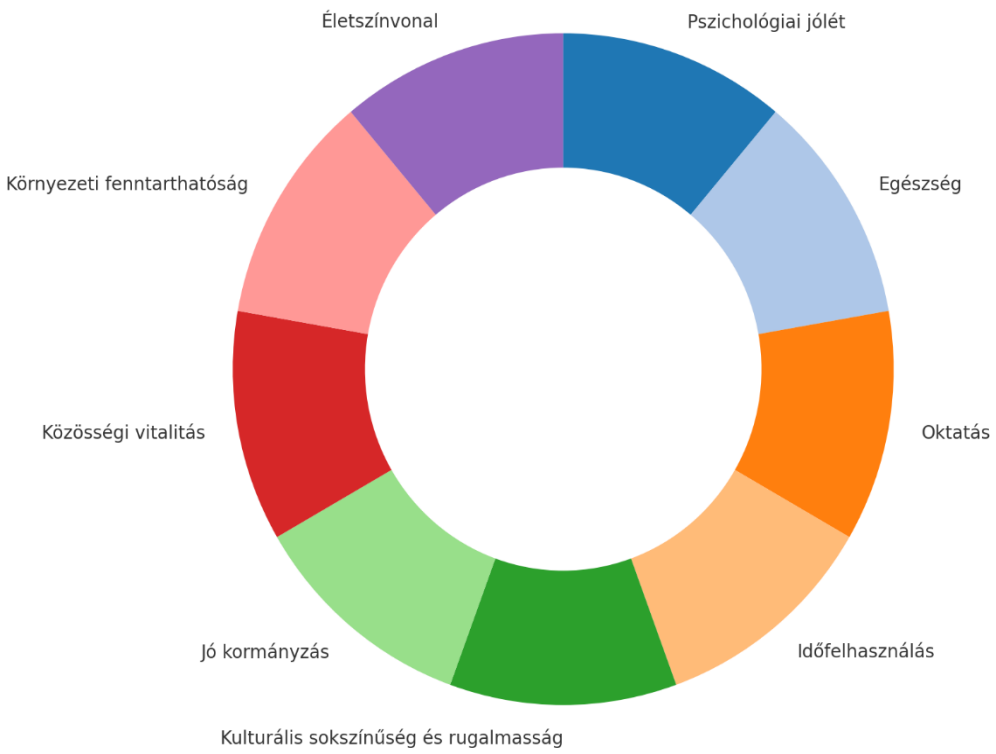
Minden ország arra törekszik, hogy a gazdasági teljesítménye évről-évre növekedjen. Ennek mérésére van egy jól bevált, évtizedek óta bizonyított mutató, ez pedig a GDP. Amikor nemzetközi elemzéseket és összehasonlításokat vizsgálunk a gazdasági növekedés esetében, akkor a legtöbb elemzés a GDP alapú összehasonlítást nyújtja számunkra. Ez talán azért is alakult így, mert a GDP volt az első olyan mutató, ami mögött komoly módszertan állt, és amelyet globális szinten is el tudtak fogadni az országok. Természetesen néhány évtized elteltével már megjelentek azok a hangok is, amelyek a GDP alapú mérés hiányosságait feszegetik. Ez talán normális is, hiszen a legtöbb esetben tudunk beszélni akár termékek, akár szolgáltatások, de talán minden más esetben is az ún. „életciklusról", ami véleményem szerint jelen lehet a GDP alapú mérésben is. Mindez talán annak tudható be, hogy – a hogyan a fentiekben is utaltam már rá – rohamosan változik a világ, rohamtempóban fejlődik a technológiai, ami újabb és újabb lehetőségeket teremt számunkra. Számos nemzetközi és hazai tanulmány mostanra egyértelműen azzal érvel, hogy a mai kornak megfelelő növe-

kedési modelleket és az azokat alátámasztó módszertanokat kellene kialakítani (Stiglitz et al., 2009; Csath, 2014; Findrik, 2016). De mi is az oka annak, hogy valamennyi szerző már azzal érvel, hogy gondoljuk újra az évtizedes tapasztalattal bíró GDP-t. Valamennyi szerző egyöntetűen érvel amellett, hogy a GDP a társadalmi tőke fejlődését nem képes megfelelően kimutatni és elemezni. Azaz csupán a számszaki fejlődéssel foglalkozik, minden olyan tétellel számolva, ami az ún. „*hard*" kategóriába sorolható. Csak, hogy erre hozzak egy példát, kiemelnék egy olyan esetet, ami kiválón mutatja, hogy a GDP egyik gyenge pontját. Talán mindannyian emlékszünk a 2010. október 4.-én bekövetkezett vörösiszap-katasztrófára, ami hazánk legnagyobb ipari szerencsétlensége volt. A vörösiszap-katasztrófa után erős helyreállítási mechanizmus indult el, sok-sok beruházással, fejlesztéssel, ami megnövelte Magyarország GDP-jét bizonyos mértékben, de ez nem jelentett valódi gazdasági fejlődést vagy jólétnövekedést – sőt, összességében nettó gazdasági veszteséget okozott. Az ipari pusztítás következtében már meglévő gazdasági értékek semmisültek meg (házak, termőföldek, infrastruktúra), amelyek pótlása egyáltalán nem új értékteremtés – mint arra egyébként a GDP esetében hivatkozni szoktunk –, hanem veszteség kompenzálása volt. Ezekben az esetekben megállapítható, hogy az újjáépítésre költött pénzforrásokat más, produktívabb beruházásokra is fordíthatták volna, például oktatásra, innovációra, gazdaság- vagy vállalkozás fejlesztésre. Fontos megállapítás, hogy a vörösiszap-katasztrófa jelentős ökológiai károkat okozott, amelyeket sem a GDP, sem más hagyományos gazdasági mutatók nem tudnak megfelelően mérni. Tehát egy környezeti szennyezéssel párosuló, gazdasági növekedést felhajtó eseményről van szó. Egyébként pont ez a helyzet valamennyi természeti katasztrófát követő helyreállítási munkálatok során is. Úgy gondolom, hogy általam példaként említett vörösiszap-katasztrófa egy klasszikus példája annak, hogy a GDP önmagában nem tükrözi a gazdasági és társadalmi jólét alakulását. Hiába nőtt átmenetileg a GDP az újjáépítés miatt, valójában az ország nettó veszteséget szenvedett el, hiszen nem új értékek jöttek létre, hanem egy korábbi állapot helyreállítására fordítottak hatalmas erőforrásokat.

Hasonló példát láthattunk a 2020 után kialakult gazdasági krízissorozat esetében is., így a háború vagy az egészségügyi válság esetén is. Az ösztönző állami jelenlét révén a GDP nőhet, de az ország gazdasági és társadalmi helyzete valójában rosszabbá vált (gondoljunk csak arra a sok millió emberre, akik világszerte életüket veszítették a koronavírus válságban). Ezért sok közgazdász szerint, beleértve saját magunkat is, a GDP-t nem szabad egyedüli jóléti mutatóként használni, hanem figyelembe kell venni olyan alternatív indikátorokat is, mint

- az emberi fejlettségi index (Human Development Index), amely három kategóriát vizsgál, a hosszú és egészséges életet, az iskolázottságot, valamint az életszínvonalat. (KSH 2008)
- a bruttó nemzeti boldogság indexe (Gross National Happiness), amely kifejezést először Bhután királya alkotta meg 1972-ben, és célja, hogy a fenntartható fejlődést 9 dimenzió mentén mutassa be, holisztikus megközelítésben. (Vitrai, 2022)

Ezek a mutatók lényegesen nagyobb hangsúlyt fektetnek az egészségi állapot fejlesztésére, a tanulási lehetőségek bővítésére, a természeti környezet megóvására, sőt megjelenik a kulturális sokszínűség, vagy éppen a pszichológiai-lelki jóllét megóvása

1. ábra: A bruttó nemzeti boldogság indexe
Forrás: Saját szerkesztésű ábra

is (Stern, 2013). Összességében azt mondhatjuk, hogy az új fenntartható gazdasági modellek erősen építeni az ESG koncepcióra – ezt, mint ESG tanácsadó állítjuk.

Ezt emeli ki cikkében Csath (2022) is, amikor úgy fogalmaz, hogy „a fejlettségi szint szempontjából fontos az ökológiai fenntarthatóság és általában a zöld növekedés" is. Vonnák (2022:21) ezzel párhuzamosan megjegyzi, hogy „a gazdasági növekedés környezeti fenntarthatóságának szempontjából az üvegházhatású gázok (ÜHG) kibocsátása, annak klímaváltozásra gyakorolt hatása jelenti korunk legnagyobb kihívását. Talán ez az oka annak, hogy elkötelezettek vagyok a fenntarthatóságért, amit talán bizonyít, hogy 2024-ben megalapítottuk az ESG Szövetséget, ami „Magyarország egyik meghatározó szervezete, amely zászlajára tűzte a fenntarthatóság, a társadalmi felelősségvállalás és a felelős vállalatirányítás ügyét. Küldetése, hogy a nagyvállalatok mellett kiemelten támogassa a hazai mikro-, kis- és középvállalkozásokat a zöld gazdasági modellre való átállásban…" (ESG Szövetség, 2024). Az ESG Szövetség további céljául tűzte ki az edukáció fontosságát is, hiszen aktuális tudás nélkül nem lehet elérni a növekedést. Úgy gondoljuk, hogy a Nobel díjas Stiglitz is erre gondol, amikor úgy fogalmaz, hogy „ha egy ország nem akar a periférián maradni, akkor szükséges, hogy egy tanuló társadalmat hozzon létre, ami azt jelenti, hogy nagyon sokat kell befektetni a tudásba és az egészségbe, hiszen akkor tudunk jó teljesítményt nyújtani, versenyképességet javítani, ha megfelelő egészséggel rendelkezünk. Mindez azonban nem egyszeri befektetés, hanem egy folyamatos, amelynek egyik alapja a fenntarthatóság." (Parragh-Tóth, 2022; Greenwald – Stiglitz, 2017).

Amennyiben pedig elfogadjuk a fentieket, akkor azt is láthatjuk, hogy kellenek a beruházások, a fejlesztések, de már nem elegendő a mennyiségi beruházásokban gondolkodni, sokkal inkább a minőségi beruházásokra van szükség. Sőt, tovább gondolva, olyan minőségi fejlesztésekre van szükség, ami az adott gazdasági struktúrákhoz igazodva képes arra is, hogy modernizálja az adott ország gazdasági szerkezetét, oldva ezzel a strukturális problémákat. Most pedig kiváló példa erre Németország, aki súlyos versenyképességi problémákkal küzd, aminek azt gondolom, hogy a gyökerei a strukturális szerkezetben keresendőek.

2. A gazdasági növekedés lehetséges forrásai

Számos modell létezik arra vonatkozóan, hogy egy nemzetgazdaság mire építve próbálja biztosítani a gazdasági növekedést. Sokan úgy érvelnek – pl. Magyarországon Csath Magdolna (2014) –, hogy a gazdasági növekedés alapvetően három elem köré épülhet:

- természeti ásványok, erőforrásokra épülő növekedési modell (lásd pl. az arab országokat, ahol a kőolaj és földgáz jelenti a növekedés motorját)
- tudásra épülő növekedési modellek (ide sorolnám Finnországot, Észtországot)
- olcsóságra épülő növekedési modell (olyan országok, ahol az értékláncnak az alsó részére összpontosítanak a tevékenységek, lásd az autóiparban az összeszerelés munkafázisa).

Ez a megközelítés is helytálló, azonban érdemesnek tartom kiemelni Kim (2017) megközelítését, aki szerint hat növekedési modell létezik, amelyek az alábbiak:

- fogyasztásvezérelte,
- exportvezérelte,
- olajgazdagságra alapozott,
- megtakarításokra épülő,
- kormányzati (köz)fogyasztásra alapozott és
- hazai beruházások vezérelte modell.

Látható, hogy a modellek között is van átjárhatóság, hiszen a természeti erőforrások mindkét megközelítésben benne vannak. Külön érdemesnek tartjuk kiemelni az exportvezérelte növekedési modellt, talán már csak azért is, mivel az előzőekben utaltam a német gazdasági modellre, aminek a középpontjában az exportorientáció áll. Amit érdemes látni az az, hogy az exportvezérelte növekedési modell erős globális függőséghez vezethet, ami egy váratlan gazdasági krízis esetén erős kockázatokat hordoz magában. Pont ezt láthattuk a koronavírus válság idején, illetve most is hasonló a helyzet Németországban, aminek a gazdasági hatásai évek óta lassítják a német gazdasági növekedést. Fontos azonban látni, hogy nem azzal érvelek, hogy nem jó az exportorientált gazdasági növekedés, hanem sokkal inkább azzal, hogy nem ez az egyetlen út, ami a növekedéshez vezet. Meggyőződésem, hogy sokkal inkább egy növekedési mixben kell/érdemes gondolkodni. Megjegyezném, hogy mivel az egyik legpopulárisabb növekedési modell az exportvezért volt, ezért évről évre egyre több ország tette le a voksát emellett, ezzel is növelve a versenyt az országok között (Palley, 2002; Palley, 2011).

Ami pedig arra ösztönözte az országokat, hogy az exportorientált növekedés modellre álljanak át, az véleményünk szerint nem más, mint az elért magas növekedési ütem. Jó példa erre pl. Kína, ahol az exportbevételek lehetőséget teremtettek arra, hogy a kínai kormány finanszírozni tudja a fejlettebb technológiákat és a know-how importját, ami elősegítette a hihetetlen mértékű műszaki – de társadalmi – fejlődést (is). Érdemes megjegyezni azt is, hogy az exportra épülő növekedési modell további előnye, hogy nagyon sok munkahelyet teremt, elsősorban az exportra termelő ágazatokban, illetve az ahhoz kapcsolódó szolgáltatások területén, ezzel is biztos alapot adva a növekedés hosszabb távon való fennmaradásához.

Fontosnak tartjuk kiemelni, hogy létezik még egy irányzat, ami a belsőkereslet-vezérelte növekedési modell, vagyis a fogyasztásvezérelte modell (Kim, 2017), aminek lényege, hogy a hazai fogyasztás pozitív hatással van a növekedésre. Vagyis minél inkább többet költ a lakosság, és ezzel párhuzamosan kevesebbet takarít meg.

Az alapvető egyenlet úgy néz ki, hogy

$Y = C + I + T$, ahol a

- Y= jövedelem
- C = fogyasztás
- I = megtakarítás
- T = adófizetés

Fentiekből az következik, hogy minél inkább magasabb részt költ a lakosság a rendelkezésre álló jövedelméből a fogyasztásra, annál inkább erősödik a belső fogyasztásra alapozott növekedési modell. Ehhez stabilan kell többek között, hogy tartósan növekvő pályán maradjon a kiskereskedelmi forgalom.

Ha egy szemléltető példát szeretnénk hozni, akkor az alábbiakat mondhatjuk: Ha Magyarországon a lakosság jövedelme növekszik, például a minimálbér emelésének, a családi adóvisszatérítés vagy éppen a 13. havi nyugdíj biztosításának hatására, akkor a háztartások több elkölthető jövedelemmel rendelkeznek. Ha a lakosság ezt a többletjövedelmet fogyasztásra fordítja (például tartós fogyasztási cikkek, élelmiszerek, szolgáltatások igénybevételére), akkor a belső kereslet növekedni kezd. Ez a megnövekedett kereslet élénkíti a hazai termelői és szolgáltatói szektort: a boltok, szállodák, vendéglátóhelyek, kisvállalkozások növekvő bevételhez jutnak, bővíthetnek, munkaerőt vehetnek fel. Így a jövedelmek ismét nőnek – és ezzel bezárul a pozitív gazdasági spirál,

ami a belső fogyasztásra épülő növekedési modell egyik kulcseleme. A modell szemlélteti, hogy a lakossági fogyasztás fokozódása nemcsak a kereskedelmi forgalmat növeli, hanem multiplikátorhatás révén visszahat a GDP-re, a foglalkoztatásra, a beruházásokra.

Ez a modell főként azon országok esetében lehet előnyösebb, ahol nagyobb a belső felvevőpiac. A modell nagy előnye, hogy nincsen kitéve az erős globális versenynek, sőt kevésbé érzékeny a válságokra is. Sokan azzal is érvelnek, hogy a belső keresletre alapozott modell „minőségibb" növekedést és „egészségesebb" versenyt képes generálni (Kiss, 2022).

Fenti két modellt tekintve úgy gondoljuk, hogy egyik és talán legfontosabb eltérés az az, hogy míg az első esetben, azaz az exportorientáció esetében a vállalkozások képviselik a meghatározó szerepet, addig az uóbbi esetben elsősorban a lakosság, és a kormányzat jelenik meg, mint fogyasztó. Jelen dolgozat szempontjából a vállalkozások elemzése a relevánsabb, ezért főleg az exportorientációs modellt tartjuk fontosabbnak. Ugyanakkor amennyiben azon gondolkodunk, hogy Magyarországon melyik modell lehet a releváns, akkor úgy gondoljuk, hogy be kell majd emelni egy újabb szempontot, ez pedig a beruházások szerepe és jelentősége.

Parragh és Tóth (2021) az alábbiakat írta könyvükben: „A hazai növekedési modell az elmúlt évtizedekben alapvetően fogyasztásközpontú volt, ami nem biztos, hogy az egyetlen és kizárólagos lehetőség az ország hosszú távú gazdasági érdekeivel, illetve adottságainkkal. A számunkra releváns modell – a nemzetközi tapasztalatok alapján is – a beruházás és export húzta modell lenne. Ez képes megteremteni azt a technikai, technológiai bázist, amelyre a hosszú távú kiegyensúlyozott, ciklusoktól is mentes fejlődéshez, a magasabb hozzáadott értéket képviselő termeléshez szükségünk van. Ebbe az irányba történt elmozdulás 2010-et követően. Ezt bizonyítja, hogy az évtized végére a magyar beruházási ráta a régió és az EU élmezőnyébe került."

3. Hitelezés- és beruházás alapú modell

Jelen fejezetet Solow (1991) gondolatával szeretnénk megnyitni, mint elméleti modell, hiszen ő azt állította, hogy a gazdasági növekedéshez mindenképpen szükség van tőkére, és munkaerőre, azonban új elemként beépítette a technológiai tudást is. Solow azzal érvelt, hogy „a beruházások elsősorban a felhalmozott tőke elhasználódását, kopását fedezik, ezért az új beruházásokkal nem nő arányosan a gazdaság." (Csath, 2014:124). Megállapítja azt is, hogy annak érdekében, hogy a gazdasági növekedés fenntartható legyen, ahhoz mindenképpen növelni kell a beruházások szintjét, de úgy, hogy a fejlesztések erősen jelenjenek meg a technológiai fejlődésben és a tudásbővítésben is. Határozottan egyet értünk ezzel a modellel, és a lentiekben megpróbálunk rávilágítani arra, hogy a beruházásokra hatalmas szükség van, de a „smart beruházásokra" még inkább szükség van, és lesz. Ehhez azonban elengedhetetlenek a pénzügyi források és a pénzügyi intézményrendszer rendelkezésre állása és aktivitása.

A vállalati hitelezés és a gazdasági növekedés közötti kapcsolat alapvető szerepet játszik a modern gazdaságok fejlődésében. Sok közgazdász és gazdasági szakember, mint például Hicks, rámutatott, hogy az ipari forradalom gazdasági növekedése nem csupán a technológiai fejlődésnek, hanem a megfelelő finanszírozási környezetnek is köszönhető. A technológiai újítások már léteztek, de a szükséges tőke és likviditás biztosítása nélkül nem valósulhattak volna meg azok a nagyszabású ipari változások, amelyek hozzájárultak a gazdasági fellendüléshez. Az ipari fejlődés lehetőségét a megfelelő pénzügyi eszközök, mint a hitelpiacok elérhetősége, biztosították. A tőkeallokáció hatékony javítása, amelyet a kereskedelmi bankok elérhetnek a megfelelő hitelezési gyakorlatok alkalmazásával, növeli a vállalatok beruházási képességét. Ezzel párhuzamosan a gazdasági növekedés is felgyorsul, mivel a vállalatok képesek technológiai fejlesztésekbe fektetni és növelni termelési kapacitásaikat. A pénzügyi stabilitás és a kedvező hitelfeltételek a vállalatok számára lehetőséget biztosítanak a növekedésre, miközben a pénzpiacok közvetítik a tőke áramlását a gazdaság különböző szegmensei között.

Különös figyelmet érdemelnek a bankok társadalmi felelősségvállalásával kapcsolatos elvárások, amelyek szintén formálják a hitelezési gyakorlatokat. E tényezők összessége segíti elő, hogy a vállalkozások sikeresebben hozzájáruljanak a gazdaság fejlődéséhez. Mindezek a tényezők megerősítik azt a megközelítést, miszerint a vállalati hitelezés kulcsfontosságú a fenntartható gazdasági növekedéshez, hiszen a megfelelő pénzügyi környezet segíti elő a technológiai fejlődést és az ipari versenyképesség növelését.

Véleményünk szerint a további növekedés elengedhetetlen feltétele lesz, hogy a vállalati szektor hitelállománya (tovább) bővüljön. A hitelezés bővülése mellett a tőkepiac fejlesztése is szükséges a magyar gazdaságban, a vállalati tőkeszerkezet diverzifikációja csökkentené a kockázatot és további növekedési potenciált tartogat magában (Varga et al., 2019).

A hazai növekedési modellt az elmúlt évtizedekben elsősorban a belső „fogyasztásközpontúság" jellemezte, ami a 2010-es választásokat követően a helyes irányba mozdult el, hiszen egyre inkább felerősödött a magyar modellben is – a fogyasztás mellett – a beruházásokra és exportra fókuszáló növekedési koncepció. Ennek sikerét bizonyítja, hogy 2020 végére a magyar beruházási ráta a régió és az EU élmezőnyébe került. A magyar gazdasági modellben egyre hangsúlyosabb szerepet kapott a belső megtakarítások felértékelődése, mind a lakosság, mind a vállalkozások körében, és elkezdtünk mi is elmozdulni a megtakarításokon alapuló beruházás vezérelte modell felé, ami egyébként teljesen megfelel a világhírű Nobel-díjas közgazdász, Rostow féle gazdasági modellnek, miszerint a fejlett országok esetében a 20% körüli beruházási ráta biztosítja a tartós fejlődést. Az elmúlt évtizedek tapasztalatai alapján határozottan állítható, hogy azok az országok tudtak tartósan fejlődni és látványosan szintet lépni, ahol tartósan 25 százalék körül alakult a beruházási ráta (ilyen volt pl. *Japán, Dél-Korea, Szingapúr, Kína*).

A 2010-es évek elején a hazai beruházási ráta a GDP 15 százaléka körül mozgott (és uniós átlag alatti beruházási ráta jellemezte ekkor a magyar gazdaságot), azonban 2019-re a beruházási ráta megközelítette a 30%-ot (28,6 százalék volt), amely a legmagasabb arányt jelentette az unió egészét tekintve. 2013 és 2020 között a beruházási ráta átlagosan 23 százalék körüli érték volt. Az elmúlt éveket tekintve pedig tartósan 20 százalék felett alakult ez az érték. A beruházások 2021-ben, majd 2022-ben is rekordot döntöttek, mindezt akkor, amikor a háború, a szankciók, az energiaválság és infláció is szinte egyszerre sújtott le a magyar gazdaságra. 2021-ben 12 és félezer milliárd forint, majd 2022-ben 15 ezer milliárd forintot (ezzel *meghaladva a GDP 23 százalékát*) tett ki a beruházások értéke. Ezek a számok azt igazolták, hogy a megfelelő

bizalom mellett és az erősödő tőkevonzó képesség hatására a vállalkozások nyitottak újabb és újabb fejlesztések elindítására.

Fentiek alapján látható, hogy a magyar gazdasági növekedés egyik legfontosabb bázisát a beruházások jelentik, ezért általános megállapításunk továbbra is az, hogy a magyar gazdasági sajátosságokhoz leginkább igazodó, magas minőségi beruházási ráta, és az exportvezérelt gazdaságpolitika jelentik a gazdasági stabilitás és felzárkózás legfontosabb bástyáit. A beruházások határozottan növelik a GDP-t, sőt az általános gazdasági elvek szerint valamennyi beruházás duplán is leképeződik a bruttó hazai termékben, egyrészt a konkrét beruházás kivitelezésével, másrészt a beruházás aktiválását követően, annak hasznos élettartama, vagyis az üzemeltetési idő alatt végzett tevékenység révén. Mi azonban azt állítjuk, hogy még ezen felül is érdemes tovább vizsgálni a beruházások addicionális hatásait, és a minőségi változásokat, valamint a hatékonyság és termelékenység javulását is érdemes elemezni minden beruházás mögött.

Ez is azt igazolja, hogy valamennyi beruházás multiplikatív hatással is rendelkezik, amit még inkább erősíteni képes, ha olyan szektorban valósulnak meg a fejlesztések, ahol a növekedés-képesség erősen jelen van. Jómagam határozottan ilyen szektornak tartom a mikro-, és kisvállalkozási kört, hiszen ez a szektor még kiaknázatlan lehetőségekkel bír a méretnövekedés tekintetében, természetesen figyelembe véve a méretgazdaságosság elvét.

A beruházási aktivitás tartósan javuló trendje azonban 2023-an megtört, amit igazol, hogy a beruházások volumene mintegy 8,5 százalékkal csökkent a 2022-es értékhez viszonyítva. A KSH adatai szerint 2024 első negyedévében 9,6%, a másodikban 16,8%, míg a harmadikban 15,4%, a negyedik negyedévben további 2,2%-kal esett a beruházások teljesítménye. 2024 egészében mintegy 14%-os visszaesést regisztrált a KSH.

E mögött számos ok húzódik meg:

- a koronavírus járvány utáni „economic crunch" jelensége
- a beszakadó belső fogyasztás és keresletthiány
- elszálló infláció és a továbbra is magas árszintek
- az uniós források szűkülése
- az extrém magas kamatkörnyezet miatt megdrágult finanszírozás, ami a beruházások megtérülését rontja, megtérülési idejét meghosszabbítja, ami már önmagában is növeli a kockázatot.
- vélhetően jelen van az óvatossági motívum a hitelek árazása kapcsán is, azaz várják a vállalkozások, hogy a kamatlábak tovább mérséklődjenek;
- az óvatossági motívum felerősödése a banki hitelezésben *(amely mögött vélhetően a gazdasági kilátások, az iparágak specifikus problémái, a kockázati tolerancia megváltozása, illetve a KKV-szektorhoz köthető default ráta növekedése húzódhat meg)*
- a gyenge külső konjunktúra
- geopolitikai feszültségek miatt növekvő bizonytalanság
- korábbiaknál jóval magasabb energiaárak és beruházási költségek
- megfelelően kvalifikált munkaerő hiánya
- amelyek mind óvatosságra, a tervezett beruházások elhalasztására ösztönözheti a vállalatokat. De érdemes megemlíteni továbbá azt is, hogy
- az állami beruházásokat sorra halasztották el (egyes szektorokban 25–40 százalékos visszaesést eredményezett)
- az építőipar és az infrastruktúra-fejlesztési projektek lelassulása miatt számos vállalat kényszerült leépítésekre és kapacitáscsökkentésre
- a cégek a válságokban kevésbé mernek beruházni, hiszen a likviditás megőrzése a fő cél
- a nagyvállalatokra és a kkv-kra egyaránt jellemző likvid eszközállomány jelentős bővülése (meghaladta a 20 ezer milliárd forintot is)[1].
    - Érdemes megjegyezni, hogy tapasztalatunk szerint jelentős volumenű beruházásokat főként a relatíve stabil likviditási pozícióban lévő vállalkozások eszközölnek. Ez pl. a Széchenyi Kártya Program esetében is jól látható, hiszen a koronavírus-válság rendeződő szakaszában (2021. második féléve) a vállalkozások megerősített likviditással vágtak bele a beruházások megvalósításába.

A fenti tényezők együttesen járultak ahhoz hozzá, hogy 2024-ben a piaci, beruházási célok vezérelte hitelezés nem tudott megindulni. Mindemellett, egy nem túl kedvező trend is erősödni látszott, vagyis az, hogy a vállalkozások elindultak a devizahitelek felé.

A legfrissebb Központi Statisztikai Hivatal (KSH) adatai szerint a beruházások volumene 2025 első negyedévében 12,1%-kal csökkent az előző év azonos időszakához képest. A visszaesés elsősorban a külső kereslet ingadozásától függő iparágakban érzékelhető, különösen a magyar feldolgozóiparban, amely jelentős mértékben függ az európai gazdaság teljesítményétől. Különösen Németország, mint legfontosabb kereskedelmi partner, küzd versenyképességi problémákkal, amelyek a magas energiaárak és a túlszabályozottság következményei.

Mostanra határozottan állítható, hogy kifulladóban van a német gazdasági modell. 2023-ban Németország volt az egyetlen nagy gazdaság, amelyik zsugorodott és vélhetően a következő 3-5 évben is lassabban fog növekedni, mint az USA, Nagy-Britannia, Franciaország vagy éppen Spanyolország. Németország elhúzódó gazdasági és versenyképességi problémái (visszaeső export és magas energiaköltségek) már az elmúlt egy évben is begyűrűztek a magyar gazdaság vérkeringésébe, mivel Németország az egyik legfontosabb gazdasági partnerünk (a magyar export jelentős része, mintegy 25%-a Németországba irányul). A német infrastruktúra továbbra is beruházási deficitben szenved, aminek elsődleges forrása az autóipar földbe állása (amely hagyományosan a magyar gazdaság egyik legfontosabb partner-ágazata). Tovább rontja a helyzetet, hogy Németországban egyre több olyan vállalkozás, amely energiaigényes ipari tevékenységet folytat, viszi külföldre a beruházásaikat. E problémák hatása a hazai exportorientált iparra is rányomja bélyegét, csökkentve a keresletet és elhalasztva a szükséges beruházásokat. Emellett az iparági bizonytalanságot tovább növeli a vámpolitikai kiszámíthatatlanság, amely szintén óvatosságra inti a vállalatokat.

A magyar gazdaság növekedésének hosszú távú fenntartásához elengedhetetlen, hogy a vállalati beruházások dinamikája élénküljön. Bár jelenleg az ágazatban a kapacitások kihasználtsága és a cégek jelzései inkább a költségoptimalizálás irányába mutatnak, várható, hogy a következő időszakban a vállalati fejlesztések elsősorban a racionalizálásra, a hatékonyság növelésére és a költségek csökkentésére összpontosítanak. A termelési költségek növekedése és a külső kereslet visszafogottsága indokolja ezt a konzervatív megközelítést, amely óvatosságra inti a cégvezetőket a beruházások tervezésében

Bár a vállalati fejlesztések lassan várható fellendülése elindulhat, egyre inkább szükséges, hogy a gazdaság újra nagyobb lendületet kapjon. A vállalatoknak minden rendelkezésre álló eszközt be kell vetniük, hogy a gaz-

[1] *Az EU-ban a magyar vállalatoknak van a harmadik legtöbb likvid pénzügyi eszköze a banki hiteleik arányában Írország és Málta után.*

Szállítmányozási tevékenység teljesítménynek alakulása Magyarországon				
	Teljesítmény millió árutonna km		Teljesítményváltozás; előző év=100%	
Megnevezés	Összes	Belföldi	Összes teljesítmény	Belföldi teljesítmény
2019. év	58 671	17 755	nincs adat	nincs adat
2020. év	52 613	16 500	-10,33%	-7,07%
2021. év	55 434	18 470	5,36%	11,94%
2022. év	55 246	17 767	-0,34%	-3,81%
2023. év	50 149	17 265	-9,23%	-2,83%
2024. év	50 773	15 418	1,24%	-10,70%

1. táblázat: A teljesítmények alakulása.
Forrás: KSH (2025a) és KSH (2025b) alapján saját szerkesztés

dasági bizonytalanságok ellenére is hatékony beruházásokkal támogassák a növekedést. A következő években várhatóan fokozatosan emelkedni fog a beruházási aktivitás, de ahhoz, hogy a gazdaság versenyképessége helyreálljon, nem csupán a költségoptimalizálás, hanem a minőségi, fenntartható beruházások iránti elkötelezettség is szükséges. A vállalatok és a döntéshozók felelőssége, hogy a gazdaság fejlődése érdekében minden szükséges lépést megtegyenek.

Érdemes azonban rávilágítani arra is, hogy a nemzetközi politikai és gazdasági bizonytalanság, és a nem átlátható és jól tervezhető külpiaci kilátások jelen vannak, addig a vállalati beruházások iránit hitelkereslet visszafogott maradhat. Ezért összességében az is megállapítható, hogy jelenleg elsősorban nem a kamatszintek befolyásolják a vállalati beruházási döntéseket, és talán nem is a bankok hitelezési hajlandósága, sokkal inkább a külső tényezők játszanak meghatározó szerepet. Érdemes csak rávilágítani a „Trumpi-vám modellre", ami láthatóan az egész világra jelentős hatást gyakorol. Erről részletesen még nem írok, mivel jelen dolgozat készítésekor még csak körvonalazódnak a vámpolitikai irányai.

De határozottan úgy gondoljuk, hogy ebben a tranzit időszakban (külső és belső stabilitás/várakozás helyreállása) ismét határozottan hozzá kell nyúlni a már többszörösen bizonyított államilag támogatott hitelkonstrukciókhoz, ahogyan használták azokat pl. a koronavírus járvány idején. A járvány negatív gazdasági hatásait például a vállalkozások beruházásainak széles spektrumú közvetlen támogatásával, illetve alacsony kamatozású hitelekkel sikerült sikeresen ellensúlyozni, aminek hatásai látványosan 2022 közepéig tartottak.

Szállítási és raktározási tevékenység részesedése a GDP-ből Magyarországon		
Megnevezés	GDP-ből%	GDP változásából %
2019. év	6,10	0,40
2020. év	5,80	-0.5
2021. év	5,20	0,20
2022. év	5,60	0,60
2023. év	5,20	-0,2
2024. év	nincs adat	nincs adat

2. táblázat: A szállítmányozási és raktározási tevékenység hatása a magyarországi Bruttó hazai termék alakulásában
Forrás: KSH (2025b), KSH (2025c), KSH (2025d) és KSH (2025e) alapján saját szerkesztés

4. A szállítmányozási ágazat beruházásának és teljesítményének az alakulása

4.1 A szállítmányozás teljesítményét alapvetően meghatározó tényezők

A szállítmányozás teljesítménye több tényezőtől függ, amelyekből az alábbiakat emeljük ki.

- Az adott ország gazdasági teljesítményének alakulása egyértelműen meghatározza a fuvarfeladatok alakulását.
- Erősen szállítmányigényes ágazatok termelésének ingadozása, pl. mezőgazdaság, bányászat.
- A termelés elemeinek - nyersanyag kitermelés, feldolgozás, kereskedelmi hálózat, fogyasztás – földrajzi távolságai. Ebben a vonatkozásban gondoljunk az olcsó munkaerő, vagy adótervezési szempontok miatt távoli országba telepített feldolgozóiparra, ahonnan a készterméket a fogyasztás helyínére kell szállítani.
- A termelés és fogyasztás szerkezetének változása. Megemlíthetjük a termékek miniatürizálását, helyettesítő anyagok alkalmazását stb.
- A globalizálódó gazdaságban létrejött egész világot átfogó ellátási lánc egyes elemeinek működési esetleges működési zavarai. A működési zavarokra szomorú példa volt a pandémia időszaka alatt kialakult helyzet, amelyben feldolgozóipari, fuvarozási teljesítmények az egészségügyi helyzet miatt ingadoztak és ezzel egyidőben a fogyasztási is visszaesett.

A fent leírt gondolatok igazolják az ágazat kitettségét, amely helyzetben nehéz döntést kell hoznia a tőketulajdonosoknak.

Nézzünk néhány adatot az ágazat magyarországi teljesítményének alakulásáról.

4.2 A szállítmányozás elmúlt éveinek gazdasági teljesítménye

Az elmúlt évekre visszagondolva kijelenthetjük, hogy a fenti jelenségek erősen befolyásolták az ágazatot, annak teljesítményét, kilátásait. Az időszak jellemző adatait az alábbiakban tekintjük át.

Az ágazat teljesítményének alakulása árutonna kilométerben megadva.

Az adatok ismertetése előtt meg kell határoznunk az árutonnakilométer fogalmát, annak tartalmát. A Központi Statisztikai Hivatal módszertani ismertetése szerint egy árutonna kilométer teljesítmény egy tonna tömegű anyag egy kilométerre történő elszállítását jelenti. A mutatószám segítségével az ágazat teljesítménye és annak változása a mutatószám segítségével meghatározható, arról véleményt tudunk kialakítani.

A fenti adatok a teljesítmény hullámzását mutatják naturális adatok és százalékos eltérés vonatkozásában egyaránt. A 2019 –es év a kiinduló állapot, így erre az időszakra nem számoltunk változást. A teljesítmények visszaesésében a 2020-as évben kialakult járványügyi helyzet egyöntetűen megmutatkozik a nemzetközi és a belföldi fuvarfeladatokban egyaránt. megfigyelhető, hogy a belföldi fuvarigény kisebb mértékben csökkent, és annak korrekciója is nagyobb ütemben valósult meg. A Központi Statisztikai Hivatal közlése szerint a GDP 2020-ban a megelőző évhez képest 4,3%-os visszaesést mutatott. (Word Bank Group, 2025)

A vizsgált időszakra vonatkozóan megfigyelhető, hogy a teljesítmény ingadozott, annak változását az egészségügyi, gazdasági és politikai – háborús – helyzet egyértelműen meghatározta. Az ágazati szereplők tőkebefektetési hajlandóságát jelentősen befolyásolta a várható teljesítmény, amely a létrehozott kapacitások kihasználtságát, ezáltal megtérülését meghatározza, így azok a tőkebefektetési döntések alapvető tényezőjének tekinthetők.

Az ágazat hozzájárulása a Bruttó hazai termékből és hozzájárulása annak változásához.

A téma kifejtése során meg kell vizsgálnunk, az ágazat nemzetgazdaságban betöltött szerepét, a GDP-hez történő hozzájárulását és annak változására gyakorolt hatását. Az elemzéshez szükséges adatokat az alábbi táblázat tartalmazza.

Az ágazat súlya jelentős, hiszen a részesedése csökkenő bár, de eléri az 5 %-ot. összehasonlításként megemlítjük, hogy a mezőgazdaság részesedése a GDP –ből 4% körüli értéken határozható meg. Az ágazat súlya tehát jelentős a nemzetgazdasági teljesítmény vonatkozásában. A szállítási és raktározási tevékenység GDP változásra gyakorolt hatása változó, nem volt meghatározó, de érzékelhetőnek mondható.

Az adatok alapján kijelentjük, hogy az ágazat súlya és hatása jelentős a nemzetgazdasági teljesítmény vonatkozásában.

Beruházások volumenének alakulása a szállítási és raktározási ágazatban Magyarországon		
Megnevezés	Beruházások volumenének alakulása 2000=100%	Előző év= 100%
2019. év	204,70	-
2020. év	199,20	0,97
2021. év	211,30	1,06
2022. év	214,40	1,01
2023. év	196,70	0,92
2024. év	168,60	0,86

3.táblázat: A fuvarozási, készletezési ágazat beruházási adatai. Forrás: KSH (2025f) valamint a bázisviszonyszámok felhasználásával elvégzett saját számítás.

Az ágazatban teljesített beruházások volumenének alakulása 2000= 100%

A szállítási és raktározási tevékenység esetében elmondhatjuk, hogy az technológia szempontból folyamatosan és dinamikusan fejlődik, ezért a versenyképesség megtartása érdekében elengedhetetlen a folyamatosan fejlesztés, beruházás.

Az ágazat beruházási adatait az alábbi táblázat tartalmazza.

Az ágazat bizonytalan gazdasági környezetét tükrözi beruházások alakulása is. Az adatokból megfigyelhető, hogy a tőkebefektetési intenzitás változó, 2020-ban kissé visszaesett, majd – feltételezhetően a kormányzati támogatásoknak köszönhetően – megélénkülést lehet tapasztalni, majd ismét jelentős visszaesést látunk. A vizsgált teljesítmény és beruházási adatok érzékeltetik a gazdasági bizonytalanságot, amely a fejlesztési, tőkebefektetési döntéseket alapvetően meghatározza. Az ágazat esetében indokolt a kockázatelemzés és a fejlesztési források átgondolt megválasztása.

5. Összegzés, konklúzió, javaslat

A magyar gazdaság növekedése szoros kapcsolatban áll a beruházások és a hitelpiaci dinamika alakulásával. A gazdasági növekedés fenntartása érdekében kiemelten fontos, hogy a vállalatok megfelelő, minőségi beruházásokba fektessenek, amelyek hozzájárulnak a gazdasági struktúrák modernizálásához és a technológiai fejlődéshez. A külső gazdasági környezet, különösen a geopolitikai feszültségek és az európai gazdaság versenyképességi problémái, jelentős hatással vannak a magyar exportorientált iparra és ezen keresztül a beruházások mértékére.

A gazdaság növekedése szempontjából kulcsfontosságú, hogy az állami támogatások, például a Széchenyi Kártya Program, továbbra is hozzájáruljanak a vállalati hitelezéshez és a fejlesztésekhez. Azonban a külső kereslet ingadozása, a magas infláció és a pénzügyi bizonytalanságok miatt a vállalatok számára egyre nehezebbé válik a beruházások finanszírozása. A vállalati hitelezés dinamikájának javítása érdekében fontos lenne a pénzügyi környezet stabilizálása, a kamatok csökkentése, valamint az innovatív pénzügyi megoldások, például a fintech hitelezési lehetőségek elősegítése.

A jövőbeli gazdasági növekedés érdekében szükséges a beruházások élénkítése, különös figyelmet fordítva a minőségi és fenntartható fejlesztésekre. Az állami és magánszektorbeli együttműködések elősegítése, valamint a fenntarthatósági célok figyelembe vétele biztosíthatja a hosszú távú növekedést. A vállalkozásoknak minden rendelkezésre álló eszközt be kell vetniük, hogy a jelenlegi gazdasági bizonytalanságok ellenére is versenyképesek maradjanak. A következő években a beruházások fokozatos növekedése várható, de ehhez szükséges a gazdaság biztonságos és stabil alapokon való újraindítása, és a megfelelő támogatások biztosítása. A vállalatok számára az innováció és a fenntarthatóságba történő befektetés válhat kulcselemévé a versenyképesség fenntartásának.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- Almaghrabi, Khadija S. (2022): COVID-19 and the Cost of Bond Debt: The Role of Corporate Diversification. *Finance Research Letters*. https://doi.org/10.1016/j.frl.2021.102454
- Altavilla, Carlo – Canova, Fabio – Ciccarelli, Matteo (2020): Mending the Broken Link: Heterogeneous Bank Lending Rates and Monetary Policy Pass-Through. *Journal of Monetary Economics*, *110*, 81–98. https://doi.org/10.1016/j.jmoneco.2019.01.001
- Alsayegh, Maha Faisal – Rahman, Rashidah Abdul – Homayoun, Saeid (2020): Corporate Economic, Environmental, and Social Sustainability Performance Transformation Through ESG Disclosure. *Sustainability*. https://doi.org/10.3390/su12093910
- Baksay Gergely – Matolcsy György – Virág Barnabás (2022): *Új közgazdaságtan a fenntarthatóságért*. 2. fejezet: A gazdasági növekedés fenntarthatósági korlátai. pp. 21.
- Bruce C. Greenwald – Joseph E. Stiglitz (2017*): A tanuló társadalom megteremtése - A növekedés, a fejlődés és a társadalmi haladás kérdéseinek új megközelítése*. Napvilág Kiadó kft.
- Cecchetti, Stephen G. – Kharroubi, Enisse (2012): *Reassessing the impact of finance on growth*. BIS Working Papers.
- Csath Magdolna (2014): *Közgazdaságtan, Társadalom-gazdaságtan, makroökonómiai alapok,* Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Budapest
- Csath Magdolna (2022): Növekedési vagy fejlődési csapda. *Hitelintézeti Szemle*, 21. évf. 2. szám, 2022. június, 152–174. o.
- Fatouh, M. – Markose, S. M. – Giansante, S. (2021): The Impact of Quantitative Easing on UK Bank Lending: Why Banks Do Not Lend to Businesses? *Journal of Economic Behavior & Organization*. https://doi.org/10.1016/j.jebo.2019.02.023
- Findrik Mária (2016): Fogyasztási trendek és azok hatása a versenyképességre. In.: *Versenyképességi tényezők a 21. században.* Szerkesztette: Gyenge Balázs – Kozma Tímea – Tóth Róbert. ISBN: 978-963-12-7158-4. pp.51-72.
- Hasan, Iftekhar – Kim, Suk-Joong – Politsidis, Panagiotis N. – Wu, Eliza (2021): Loan Syndication Under Basel II: How Do Firm Credit Ratings Affect the Cost of Credit? *Journal of International Financial Markets Institutions and Money*. https://doi.org/10.1016/j.intfin.2021.101331
- Hicks J. (1969): *A Theory of Economic History*. Clarendon Press, Oxford
- Hui, Zhiyang – Li, Haoyu – Elamer, A. Ahmed (2024): Financing Sustainability: How Environmental Disclosures Shape Bank Lending Decisions in Emerging Markets. Corporate Social Responsibility and Environmental Management. https://doi.org/10.1002/csr.2789
- Islatince, Hasan – Firat, Ali Merdan (2022): Examination of the Relationship Between Non- Performing Loans and Macro-Economic Variables in Banking Sector: The Case of Turkey (2003-2020). *International Journal of Academic Research in Economics and Management Sciences*, *11*(3). https://doi.org/10.6007/ijarems/v11-i3/15438
- Kim, Hae (2017): The effect of Consumption on Economic Growth in Asia, *Journal of Global Economics,* Volume 5, Issue 3, 8.
- Kiss Judit (2022): *Stratégiaváltás a világgazdaságban. Exportorientáció és/vagy belsőkeresletre alapozott növekedés.* Akadémiai Kiadó, Budapest.
- Kolozsi Péter Pál – Parragh Bianka – Pulai György (2017): Jegybanki hitelösztönző programok rendszerezése – célzottság és intenzitás. *Pénzügyi Szemle*, 2017/4.
- Palley, Thomas I. (2002): A New Development Paradigm: *Domestic Demand-Led Growth. Why it is Needed & How to Make it Happen.* Foreign Policy in Focus, September 2002
- Palley, Thomas I. (2011): *The Rise and Fall of Export-Led Growth, Levy Economic Institute of Bard College*. Working Paper, No. 675, July 2011
- Parragh László – Tóth Róbert (2022): A magyar gazdasági pálya a koronavírus-járvány után: Erős vállalatok, ösztönző állam, hatékony együttműködés In: Parragh, Bianka; Báger, Gusztáv (szerk.) *Az ösztönző állam válságkezelése II.* : A sikeres gazdasági újraindítás Budapest, Magyarország: Ludovika Egyetemi Kiadó (2022) 456 p. pp. 151-188.
- Solow, Robert (1991): Technical Change and the Aggregate Production Function. *The Review of Economics and Statistics,* Vol. 39: 312-20.
- Stern, Nicholas (2013): The Structure of Economic Modeling of the Potential Impacts of Climate Change: Grafting Gross Underestimation of Riskonto Already Narrow Science Models. *Journal of Economic Literature 51* (3): 838–59.
- Stiglitz, Joseph – Sen, Amartya – Fitoussi, Jean-Paul (2009): *The Commission on the Measurement of Economic Performance and Social Progress*
- Varga József – Elbegdorj Temuulen – Bareith Tibor (2019): A gazdasági növekedés és a hitelezési volumen összefüggésének empirikus elemzése Magyarországon. *Pénzügyi Szemle*. 2019/4. pp. 483-498.
- Vitrai J. (2022): Hol a boldogság mostanában? *Egészségfejlesztés*, 63(1), pp 43-51. https://doi.org/10.24365/ef.v63i1.7893
- Veltri, Stefania – Cristiano, Elena – Ferraro, Olga (2022): Examining the Quality of the Consolidated Mandatory non-financial Statements of a Cooperative Banking Group: A Longitudinal Analysis. *Corporate Social Responsibility and Environmental Management*. https://doi.org/10.1002/csr.2436
- ESG Szövetség (2024): A változás itt kezdődik. https://www.esgszovetseg.hu/szovetsegunk/
- KSH (2008): A humán fejlettségi mutató. *Statisztikai tükör*, II(85). https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/gyor/jel/jel308042.pdf
- KSH (2025a): Áruszállítás szállítási módok szerint. https://www.ksh.hu/stadat_files/sza/hu/sza0002.html
- KSH (2025b): Összefoglaló adatok az áruszállításról és szolgáltatásról. https://www.ksh.hu/stadat_files/sza/hu/sza0001.html
- KSH (2025c): A szállítási és raktározási tevékenység részesedése a GDP-ből. www.ksh.hu/stadat_files/gdp/hu/gdp0010html
- KSH (2025d): A bruttó hozzáadott érték és megoszlása nemzetgazdasági áganként. https://www.ksh.hu/stadat_files/gdp/hu/gdp0006.html, Letöltés időpontja: 2025. augusztus 21.
- KSH (2025e): Hozzájárulás a bruttó hazai termék (GDP) változásához nemzetgazdasági áganként. https://www.ksh.hu/stadat_files/gdp/hu/gdp0010.html
- Központi Statisztikai Hivatal (2025f): A nemzetgazdasági beruházások értékei. https://www.ksh.hu/stadat_files/ber/hu/ber0002.html
- World Bank Group (2025): GDP growth (annual %) – Hungary. https://databank.worldbank.org/reports.aspx?source=2&country=HUN